

minades diferències. Hi ha una gran quantitat d'ocells, elefants de jardí, felins, tortugues sagrades i profanes, insectes de la temporada i altres animals, tan rars que arriben a fer respecte.

L'estada allí era una festa seguida. Cantàvem, ballàvem i menjàvem del matí al vespre i cada vici tenia la seva satisfacció. Però, com que jo era persona manada i mai no he negligit el deure, va venir el dia del comiat, i el reietó, per obsequiar-me, va organitzar una gran exhibició folklòrica.

El sobirà, vestit de gala, em va fer seure al seu costat. Tenia una pantera als peus i un lloro magnífic a l'espatlla dreta. Va picar de mans i començà el programa.

Després de sentir cantar gent de totes les contrades del país, sortiren dues-centes ballarines, que es posaren a dansar d'una manera monorítmica. El ball va allargar-se hores i hores, sempre igual, sempre amb la mateixa cadència. Quan el tedi s'apoderà de mi, vaig dir a manera d'expansió, en català i alçant la veu:

—Mal per mal, m'agraden més les danses de Castellterçol...

El lloro va fer un crit gutural i dirigint-se a mi digué:

—No us emboliqueu. Si us sent el Gran Intèrpret esteu perdut.

Va dir-ho en un català tan correcte que de moment se'm va tallar l'alè. Home de món com era, vaig dissimular davant del rei, però aquella nit, quan tothom dormia, vaig cercar el lloro, que va explicar-me la seva història. Era un lloro català, de Cadaqués, i havia arribat fins allí per atzars de la vida.

Per moltes que fossin les coses que ens separaven, hi havia l'idioma que ens unia, i teníem records comuns.

Parlàrem del Mediterrani i de les nostres esperances de veure'l, i l'endemà de bon matí, en marxar de Yakri, tenia el cor més tendre que el dia de l'arribada.

L'ARBRE DOMÈSTIC

En aquesta vida he tingut molts secrets. Però un dels més grossos, potser el que estava més en pugna amb la veritat oficial, és el que ara trobo oportú d'explicar.

Un matí, en llevar-me, vaig veure que en el menjador de casa meva havia nascut un arbre. Però no us penseu: es tractava d'un arbre de debò, amb arrels que es clavaven a les rajoles i unes branques que es premien contra el sostre.

Vaig veure de seguida que allò no podia ésser la broma de ningú, i, no tenint persona estimada a qui confiar certes coses, vaig anar a trobar la policia.

Em va rebre el capità, amb uns grans bigotis, com sempre, i duent un vestit l'elegància del qual no podria explicar, perquè el tapaven els galons. Vaig dir:

—Us vinc a fer saber que en el menjador de casa meva ha nascut un arbre de debò, al marge de la meva voluntat.

L'home, vós direu, es va sorprendre. Em va mirar una bona estona i després digué:

—No pot ésser.

—Sí, és clar. Aquestes coses no se sap mai com van. Però l'arbre és allí, prenent llum i fent-me nosa.

Aquestes paraules meves van irritar el capità. Va donar un cop damunt la taula amb la mà plana, va alçar-se i m'agafà una solapa. (Allò que fa tanta ràbia.)

—No pot ésser, dic —repetí—. Si fos possible això, seria possible qualsevol cosa. Enteneu? S'hauria de repassar tot el que han dit els nostres savis i perdriem més temps del que sembla a primer cop d'ull. Estaríem ben arreglats si en els menjadors de ciutadans qualsevol passessin coses tan extraordinàries! Els revolucionaris alçarien el cap, tornarien a discutir-nos la divinitat del rei, i qui sap si alguna potència, encuriosida, ens declararia la guerra. Ho compreneu?

—Sí. Però, a despit de tot, he tocat l'arbre amb les meves mans.

—Apa, apa, oblideu-ho. Compartiu amb mi, només, aquest secret, i l'Estat pagarà bé el vostre silenci.

Ja anava a arreglar un xec quan es mobilitzà la meva consciència. Vaig preguntar:

—Que és d'interès nacional, això?

—I tant!

—Doncs no vull ni un cèntim. Jo per la pàtria tot, sabeu? Podeu manar.

Al cap de quatre dies vaig rebre una carta del rei donant-me les gràcies. I qui, amb això, no es sentiria ben pagat?

CADA U DEL SEU OFICI

En una altra ocasió, em trobava navegant en alta mar. Si no recordo malament, anava a l'Àfrica a caçar una determinada raça de negres, aneu a saber amb quin objecte.

M'ensopia, el vaixell se'm feia petit i la gent que duia anava perdent la gràcia, si és que n'havien tinguda. Ociós, un dia, vaig anar a veure el capità; el vaig trobar que feia números per tal de navegar a dretes, però no va pas refusar la conversa.

Ell tenia la seva idea fixa i jo la meva. Com que ell era capità, va aferrar-se primer a la seva i digué:

—Si alguna cosa mereix que un home hi dediqui la seva vida, és l'art de la rellotgeria. Els relloctges tenen una ànima i una veu, i una oculta personalitat que correspon a cada màquina-individu. Els homes tenim, en el món, un relloctge per cada un de nosaltres, però no més un que ens vagi bé, com diu que només hi ha una dona que ens pugui escaure totalment. Anem per la vida cercant el nostre relloctge, amb un festeig sublim, i molt rarament tenim la sort de trobar-lo.

»L'home que l'ha trobat es distingeix de seguida dels altres. Té una mena d'aplom en la distribució del seu temps que no pot enganyar ningú, i, quan consulta el seu relloctge, aquest surt ample de la seva butxaca sollicitant una carícia del senyor. L'home se'l mira sense precipitar-se, el sospesa, passa el dit polze per damunt del vidre i mai —ho enteneu bé—, mai no li dóna corda fora d'hores. Si coneixeu alguna d'aquestes persones, veureu que les coses els van regularment bé.

»Els altres, els que no l'han trobat, només consulten el seu relloctge quan no en tenen cap de torre que els sigui visible; si els presenten algú no s'obliden mai de preguntar-li si té hora bona, i rectificquen la seva sense investigar. Quan tenen el relloctge a les mans no es poden estar de donar-li corda, i el sorollen i l'escolten amb un gest de desconfiança. Aquesta gent sempre fa mas-

sa tard o massa d'hora i us donen la impressió que no acabaran mai de trobar la seva jeia.

»Jo sóc un cas de vocació contrariada. Faig de capità de mar per herència, i una mica perquè em van enganyar dient-me que un vaixell és de les coses que s'assemblen més a un relloctge. No ho creguéssiu pas.

»El meu ofici de l'ànima és la rellotgeria. D'això de la navegació —és un dir-vos-ho a vós—, no n'he tret mai l'aigua clara.

L'entrevista va acabar aquí. Després, abans que passessin tres o quatre dies de mar quieta i bon temps, el vaixell enllava en una illota on no érem esperats ni el capità, ni jo, ni cap dels vuit-cents passatgers i tripulants que ens acompanyaven.

L'ESPERIT GUIA

Totes les persones, quan arriben a una certa edat, han tingut contactes amb el sobrenatural, i, quan ve a tomb i en tenen ganes, ho expliquen.

Jo, potser perquè la realitat no m'acaba d'anar bé, m'he mogut sempre pel més enllà amb un gran deseiximent. Tinc somnis profètics, pressentiments alertadors, trec partit de la telepatia i, a casa meva, fora d'èpoques de veritable penúria econòmica, hi ha hagut sempre fantasma.

La present, però, no és una història de por. Aquesta declaració es faria innecessària si la gent tingués més lectures i estigués ben convençuda que les coses dels esperits no en fan, de por. És qüestió de saber-los tractar en un cert sentit i amb una certa mesura, sense donar-los massa importància.

Hi va haver una temporada que cada nit, poc després d'adormir-me, era despertat per tres cops donats a la paret de la meva cambra, seguits pel tic-tac d'un pèndol que no corresponia a cap relloctge fet i dret. Des del principi, vaig sospitar l'origen del soroll, i precisament per això feia el distret, perquè per a tractar amb esperits se n'han de tenir moltes ganes.

Però un dia va arribar a fatigar-me la insistència del meu

comunicant, i aixecant-me del llit amb una revolada, vaig pre-
guntar:

—Què passa?

—Sóc jo.

Era un esperit, és clar. Carregat de prejudicis, espieta, amb
l'aire de no tocar de peus a terra que tenen tots els esperits.

—Venia a demanar-vos que feu de mitjancer en un as-
sumpte que m'han encarregat...—digué.

—Quina mania! —vaig respondre—. No sé com teniu hu-
mor de tornar al món per ficar vos en coses de mortals.

—Som gent manada, nosaltres.

Tenia una veu humil, que predisposava a favor seu, i com
que de fet creia de bona fe, com tots ells, que tenia qui sap les
coses a fer, vaig tractar-lo amb benevolència.

—I amb què us podria fer servei, jo?

—Mireu; hi ha un comerciant (del qual tinc cura perquè
sóc un esperit parent seu) que demà passat vol agafar l'express
de les deu per començar un viatge de negocis. Cal avisar-lo
perquè no l'agafi. L'express descarrilarà i hi haurà una colla de
desgràcies.

—És segur, això?

—I tant! Amb coses així, no hi fem mai broma nosaltres.

—I per què no l'aviseu vós directament?

—Ja ho he provat, però no en surto. Cada vegada que em
presento, fuig de casa despertant tot el veïnat.

Això era greu, m'n vaig adonar de seguida.

—Però no n'hi ha prou d'avisar el comerciant. Cal avisar
tothom.

—No m'han estat donades instruccions sobre l'altra gent.
Em guardaré molt d'esguerrar les coses posant en joc la meua
iniciativa.

A mi, però, no em lligava cap disciplina, i em va semblar
que era un deure meu evitar aquella catàstrofe.

L'endemà vaig anar als diaris portant una nota que deia:
«Es fa saber al públic en general que l'express que sortirà demà
a les deu descarrilarà. S'adverteix a totes les persones que no
tinguin una veritable necessitat de pujar-hi que se n'abstin-
guin, perquè aquestes coses no se sap mai com acaben». La

meua intenció era que la publicuessin a primera pàgina amb
negretes i requadrada, però no hi va haver cap director que s'hi
resignés. Trobaven que era prematur prendre partit a favor de
la notícia i m'aconsellaren que no m'hi preocupés. Què podia
fer? Amb la policia, no podia comptar-hi, perquè em demana-
ria detalls que no estava en condicions de proporcionar. No-
més em quedava un recurs. Anar a la companyia de ferrocarrils
i avisar-los.

Em va rebre el director, un respectable cap de negocis. Vaig
dir-li:

—Venia a dir-vos que demà l'express de les deu descarrilarà.

No va moure ni un múscul de la cara. Va mirar-me fixa-
ment i preguntà:

—Que ho dieu amb pretensions de profecia, això?

—Vós mateix. Ho dic perquè prengueu les necessàries pro-
vidències.

—Ja podeu suposar que no us esperàvem a vós per a saber
el que fa al cas.

—Coneixeu la notícia?

—L'express de les deu descarrila cada dia.

—Ah, sí?

—Sí —diu—. És una mena de tic.

Ho deia amb gran aplom. Jo, naturalment, no podia pas cedir.

—Però, i la gent?

—Hi ha molt poques persones que l'agafin.

—Per pocs que siguin, els passatgers mereixen garanties.

—Els tenim assegurats.

Això, és clar, tancava la conversa a favor del director. Vaig
sortir de la Companyia amb una legítima indignació i, aquella
mateixa nit, a les dotze, cridava l'esperit. En presentar-se vaig
dir-li únicament:

—Que en sou, de quimèrics!

Eren quatre simples paraules, si voleu, però el to en què fo-
ren dites el va deixar glaçat.

FET D'ARMES

Un dia, fent guerra, vaig trobar-me separat de la meua gent, sense armes, sol i deseparat com mai. Em sentia una mica humiliat, perquè tot feia preveure que el meu concurs no devia ésser decisiu i la batalla feia via, amb un soroll i una quantitat de morts que esgarrifava.

Vaig assegurar-m' a la vora d'un camí per fer determinades flexions sobre aquest estat de coses, i vet aquí que, de sobte, un paracaigudista vestit d'una manera estranya va prendre terra a prop meu. Sota la capa que portava, s'hi veia una metralladora i una bicicleta plegable, tot això dissimulat, és clar.

Va acostar-sé'm i amb un accent estranger molt marcat em preguntà:

—Que em podríeu dir si vaig bé per a anar a l'Ajuntament d'aquest poblet?

(Per allí, la setmana passada, hi havia un poble.)

—No sigueu ase —vaig dir-li—. Se us veu de seguida que sou un enemic, i si aneu cap allí us agafaran.

Això el va desconcertar, i després de fer un soroll amb els dits que denotava la seva ràbia replicà:

—Ja m'ho semblava, que no ho havien previst tot —pongué—. Què em fa falta? Quin és el detall que m'acusa?

—Aquest uniforme que porteu és caducat. Fa més de dos anys que el nostre general el va suprimir, donant a entendre que els temps havien canviat. Aneu mal informats, vosaltres.

—L'hem tret d'un diccionari —va dir-me amb tristesa. Es va assegurar al meu costat, aguantant-se el cap amb les mans, segons sembla per pensar amb més garanties. Jo me'l mirava i de cop li vaig dir:

—Vós i jo el que hauríem de fer és barallar-nos. Si portés armes com vós ja us ho diria d'una altra manera...

—No —digué—, no valdria. De fet estem fora del camp de batalla i els resultats que obtinguéssim no serien homologats oficialment. El que hem de fer és mirar d'entrar al camp, i allí, si ens toca, ens les mesurarem.

Provàrem, fins a deu vegades, d'entrar a la batalla, però una paret de bales i de fum ho impedia. Per mirar de descobrir

una esclètra, pujàrem en un petit turó que dominava l'espectacle. Des d'allí es veia que la guerra seguia amb una gran empenya i que hi havia tot el que podien demanar els generals. L'enemic em digué:

—Vist des d'aquí fa l'efecte que, segons com hi entréssim, més aviat fariem nosa...

(Vaig fer que sí amb el cap.)

—... I, això no obstant, entre vós i jo hi ha una qüestió pendent —acabà.

Jo trobava que tenia tota la raó, i per tal d'ajudar-lo vaig suggerir:

—I si anéssim a cops de puny?

—No, tampoc. Devem un cert respecte al progrés, pel prestigi del vostre país i del meu. És difícil —digué—, és positivament difícil.

Pensant, vaig trobar una solució.

—Ja ho sé! Ens ho podem fer a la ratlleta. Si guanyeu vós podeu usar el meu uniforme correcte i fer-me presoner; si guanyo jo, el presoner sereu vós i el material de guerra que porteu passarà a les nostres mans. Fet?

S'hi avingué, jugàrem i vaig guanyar jo. Aquella mateixa tarda, entrava al campament, portant el meu botí, i quan el general, ple de satisfacció pel meu treball, em va preguntar quina recompensa volia, li vaig dir que, si no li feia res, em quedaria la bicicleta.

HISTÒRIA NATURAL

Tothom que tingui quatre lectures sap que en el tròpic hi ha ciutats bones que tenen una retirada amb les veritables ciutats d'Occident.

Però, abans de formar-se un judici definitiu sobre la matèria, cal conèixer ben bé tots els extrems, i jo estic en condicions d'aportar dades que posaran la qüestió sota una nova llum. Perquè una vegada, per descansar de no recordar quina fatiga, me'n vaig anar a viure en una ciutat tropical. Era una ciu-

conviccions i quedaré llest. Una persona de la meua confiança anirà per dir-me una oració funebre; però, ennuegada, només li sortiran tres paraules:

—Sembla una litografia.

Aleshores jo, sense el pes de la carn, em sentiré deslligat de mans. I, si finalment resulta que n'hi ha, aniré al cel, on passaré una llarga temporada.

O ELL, O JO

Una temporada vaig arribar a ésser tan feliç que m'ensopia. El cel em queia al damunt, el món se'm feia petit i no tenia aspiracions d'impossible realització ni contrarietats que m'ajudessin a viure. Sembla impossible; vaig estar a punt de conèixer la dissort per un excés de felicitat, com aquella gent que diu que es moren per massa salut.

Què podia fer? Vós mateix. Seguia els jardins públics i els cafès, empaitava les dones, llegia novel·les d'aventures, freqüentava teatres, cinemes i altres llocs de divertiment, sense aconseguir res que em trenqués la placidesa.

Ja es veu que allò no podia durar, que contravenia lleis gairebé immutables i que sant hi hauria, o poder diví, que hi posaria terme.

I així fou, i no pas a la simple manera normal, sinó d'un bell estil singular.

Succeí que prop de l'hotel on m'al·lotjava va instal·lar-se un parc d'atraccions, una petita fira que tarda i nit omplia el barri d'una rara música mecànica.

Així que obrien l'espectacle, jo era el primer d'entrar-hi. Tirava al blanc, feia el circuit de la casa de la por, pujava a totes les màquines i menjava de totes les llepolies; el segon dia de visita, ja vaig descobrir el secret de la noia decapitada, i al cap d'una setmana festejava amb ella.

Però no és aquest el cas. La cosa a la qual he fet referència primer, va passar pocs dies abans que el parc plegués per anar a una altra banda.

Era un vespre de festa, i la fira es veia molt animada. Tot anava bé, tot feia bonic, i la meua felicitat prenia l'aire de passar-me desapercebuda.

I vet aquí que em disposava a pujar a la Gran Roda, quan vaig veure que un individu igual que jo prenia bitllet per entrar al Tub de les Rialles. He dit que era igual que jo, però amb això no n'hi ha prou; és que s'assemblava tant a mi, que era com jo mateix davant meu. Era com la meua imatge fora del mirall, dotada d'independència.

Quina cosa més intolerable! Em sentia com es deuria sentir un autor que, havent acreditat un pseudònim ple de personalitat, comprovés que un altre se'n serveix.

De moment les nostres mirades es trobaren, i ni ell va entrar al Tub de les Rialles ni jo vaig pujar a la Gran Roda. Simultàniament, va sortir de les nostres boques un rondineig que no recordava gens la veu humana, i les nostres orelles es posaren altes, tenses, com en els grans moments. Semblàvem —de-mano perdó pel paral·lel— dos gossos que es troben acarats de sobte en tombar una cantonada.

Va ésser fatal, inevitable; tothom ho comprendre: ens abraçarem l'un contra l'altre com dues bèsties ferides. L'abraçada de la lluita va posar tan evident la nostra semblança, que la gent que s'ho mirava no va poder creuar apostes.

Recordo que rodolàrem per terra, i que tan aviat veia la llum na damunt meu, com sentia el nas colgat en la sorra. Les dents de cada u van conèixer la carn de l'altre; foren provats tots els cops, totes les claus, i no hi havia cap reglament que ens fes nosa. Tan orgullós que he estat, a vegades, de les meves mans, i aleshores n'hauria prescindit de gust, a canvi de tenir una bona pedra al capdavall de cada braç.

Aquella vegada, va prevaler la raó, i justícia fou feta. Quan un policia ens va separar, el meu adversari estava desfigurat.

De moment el policia se'ns volia endur. Però jo li vaig explicar el que havia passat, amb testimonis que certificaven la veracitat de les meves paraules, i l'home, comprensiu, digué:

—No hi ha delicte. Jo hauria fet igual. Jo i qualsevol home ben nascut, em penso.